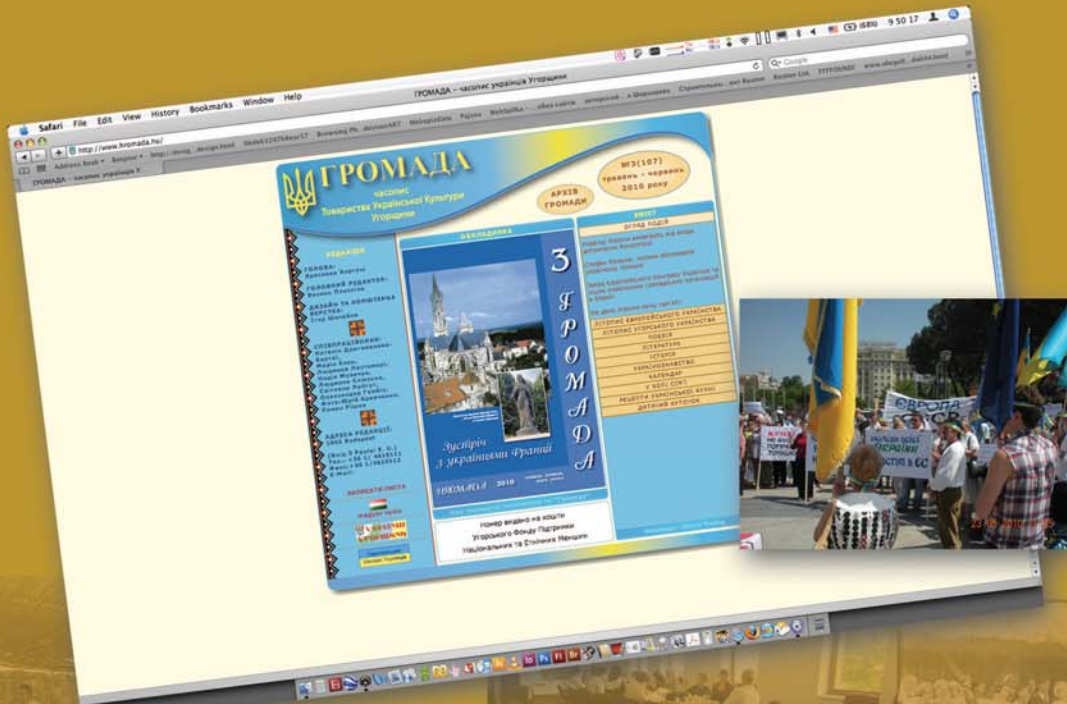
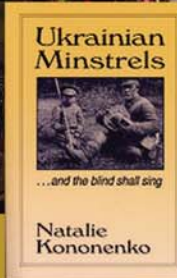

МІЖНАРОДНИЙ ІНСТИТУТ ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ ТА ЗВ'ЯЗКІВ ІЗ ДІАСПОРОЮ

Sv. liturgia na hore Tábor pod slameným prístreškom

Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків із діаспорою

Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків із діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» (МІОК) заснований наказом Міністерства освіти України від 30 грудня 1998 року № 468 та наказом ректора НУ «Львівська політехніка» від 21 квітня 1999 року № 24-10 на базі Міжнародного центру освіти, науки та культури Міністерства освіти України (дата створення — 1992 р.).

*Ірина Ключковська,
директор інституту*

Інститут був створений із метою розширення діяльності у сфері співпраці з вищими закладами освіти та зміцнення освітньо-культурних зв'язків з українською діаспорою. Діяльність інституту регламентується Положенням та здійснюється згідно з чинним законодавством.

Протягом останніх п'яти років інститут працює над проектами «Відкриємо для України українську діаспору», «Назустріч новій хвилі», «Діти емігрантів про себе», «Крок до України», «ДУДА — Держава Україна — Діаспора», реалізація яких стала добрим підґрунтям для розвитку наукових напрямів. Окрім роботи практичного та організаційного спрямування, вважаємо за необхідне проводити дослідження діаспори на науковому рівні, вивчення та тлумачення процесів, які відбуваються у середовищі закордонних українців, вивчення економічного, історичного, політичного та етнокультурного аспектів.

Наукова тематика інституту

В інституті створений невеликий науковий відділ (Н. Гумницька, І. Ключковська (к. п. н., доц.), О. Палінська (к. філол. н.), О. П'ятковська, О. Туркевич, Г. Шміло, У. Гладун), затверджена наукова тематика «Українська діаспора: освітній, культурологічний, політологічний аспекти».

Вибір наукової тематики великою мірою зумовлений трансформаційними процесами, які відбулися в середовищі української діаспори і були викликані низкою причин — передусім проголошенням незалежності нашої держави, що привело до зміни завдань та форм роботи у західній діаспорі, яка, як відомо, має давню історію, добре організована та володіє значним фінансовим забезпеченням. На проти-

вагу їй, східна діаспора, яка постанала внаслідок виникнення нових незалежних держав на пострадянському просторі, потребує особливої уваги та підтримки з боку історичної батьківщини, адже перебуває на стадії структуризації та розвитку. Тому своїм пріоритетом ми обрали роботу, спрямовану на допомогу українським громадам східної діаспори, розглядаючи її як потужний фактор впливу у країнах проживання. Не оминаємо нашою увагою і новітньої хвилі еміграції. Процеси спільнотного згуртування, які відбуваються в її середовищі, свідчать про великі позитивні зрушення і дають підставу вважати, що згодом наша держава матиме у країнах проживання наших співвітчизників велику потугу для свого утвердження у світі.

У зв'язку з цим ставимо за мету дослідити механізми структуривання та функціонування української діаспори як суспільного явища, здійснити науковий аналіз пов'язаних із діаспорою освітніх, політологічних та культурологічних проблем.

Інститут розробив власну концепцію співпраці України та діаспори, яку представлено на багатьох міжнародних наукових конференціях із питань діаспори та на Зборах Української Всесвітньої Координаційної Ради. Основою запропонованої нами концепції стали такі засади:

- підтримка світового українства — стратегічний напрям політики української держави;
- здобутки української діаспори — інтегральна частина досягнень України та світової цивілізації;

*Євген Чолій, президент Світового конгресу українців,
Ірина Ключковська, директор інституту*

Юлія Тимошенко, прем'єр-міністр України, Юрій Бобало, ректор Національного університету «Львівська політехніка», о. Ігор Возьняк, архієпископ Львівської УГКЦ, Микола Кміть, голова Львівської облдержадміністрації, Стефан Романів, генеральний секретар Світового конгресу українців, Ірина Ключковська, директор інституту, Євген Чолій, президент Світового конгресу українців (справа наліво), 2009 р.

– українська діаспора — потенційний фактор суттєвого впливу на державотворчі процеси в Україні;

– українська діаспора — дієвий інструмент політичного, економічного та культурного впливу у країнах проживання;

– українська діаспора — потужний засіб утвердження позитивного образу нашої держави у міжнародній спільноті.

Ми вважаємо, що на етапі становлення держави Україна важливо ефективно використати накопичений діаспорою величезний капітал знань та можливостей. Для цього необхідно розробити механізми взаємодії зі співвітчизниками за кордоном на підставі як попереднього досвіду, так і нових тенденцій та явищ у світі української діаспори. Одним із дієвих засобів для вироблення стратегії взаємин України та діаспори є проведення наукових конференцій. Конференції на тему взаємодії держави та діаспори регулярно відбуваються у країнах Європи, Азії, Африки, зокрема у Польщі, Угорщині, Франції, Ізраїлі, Вірменії, Індії, Китаї, у Союзі африканських держав та в багатьох інших. Мета цих форумів — налагодження співпраці з діаспорою, яку у світі розцінюють як потужний державотворчий фактор, а проведення таких заходів — як інтегральну частину розвитку взаємин держави та її співвітчизників за кордоном. Саме тому інститут виступив ініціатором та організатором міжнародних конгресів «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті» (Львів-2006, Львів-2008, Львів-2010), найвагомішим результатом яких стало проведення парламентських слухань із питань світового українства у жовтні 2009 р., на яких виступила Ірина Ключковська — директор інституту, доцент, кандидат педагогічних наук, автор концепції співпраці з діаспорою, проєктів МІОК, учасник багатьох наукових конференцій, конгресів і форумів, автор понад 80 наукових праць.

Освітній проєкт «Крок до України»

Діяльність інституту орієнтована, крім усього іншого, на підтримку ефективної роботи українських громад та

шкільництва. Адже сьогодні питання освіти молодого покоління стають пріоритетними не лише для самої України, вони набувають особливого значення й у контексті розвитку взаємин між українською діаспорою та її історичною батьківщиною. Це стає актуальним саме тепер, у час, коли змінюється стратегія розвитку нашої держави, її стосунки з країнами у світовому просторі, а також простежуються зміни у відносинах зі світовим українством.

Перед Україною постає важливе завдання: допомогти розвинути в українському зарубіжжі таку систему освіти, яка відповідатиме вимогам і можливостям ХХІ ст., тобто осучаснити й модернізувати усі її ланки. Тому серед першочергових напрямів у стратегії співпраці України та діаспори вбачаємо підтримку та розвиток освіти в українському зарубіжжі з метою збереження етнопатристичної ідентичності. Цієї мети можна досягти засобом розвитку інституту української школи. Спираючись на потреби українців за кордоном, інститут працює над проєктом «Крок до України», який був започаткований у відповідь на нагальну потребу українознавчих осередків світу у сучасному якісному навчально-методичному забезпеченні з української мови як іноземної. Вивчення української мови як іноземної представниками української діаспори й іноземцями — один з основних напрямів діяльності багатьох українських осередків. Тому особливої ваги набуває розробка методичних матеріалів з української мови як іноземної, з лінгвоукраїнознавства та інших суміжних дисциплін. Сприяти заповненню цих прогалів і покликаний проєкт «Крок до України». Це система навчально-методичного забезпечення, яку МІОК створює для українських освітніх закладів діаспори.

Актуальність проєкту зумовлена потребою оновлення лінгводидактичних матеріалів, призначених для українознавчих закладів різного рівня, оскільки методичні матеріали, які використовують в українських навчальних закладах за кордоном, не відповідають сучасним вимогам навчання мови як іноземної.

У зв'язку з цим МІОК працює над:

- створенням підручників з УМІ;
- укладанням серії збірників лінгвоукраїнознавчих текстів для навчання різних видів мовленнєвої діяльності;
- розробкою програм та методичних рекомендацій з українознавчих курсів;
- проведенням мовних шкіл для інтенсивного вивчення української мови;

Учасники II Міжнародного конгресу «Діаспора як чинник утвердження держави Україна в міжнародній спільноті». 2009 р.

– проведенням навчально-методичних семінарів для викладачів української мови як іноземної.

Підґрунтям для реалізації цих завдань є розроблена в інституті теорія інтегративного підручника з української мови як іноземної (автор — І. Ключковська), яка лягла в основу навчально-методичного забезпечення шкіл українського зарубіжжя. Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що:

– вперше обґрунтовано концепцію інтегративного підручника з української мови як іноземної;

– конкретизовано вимоги до інтегративного підручника з української мови як іноземної та критерії ефективності його функціонування, зокрема такі як основні завдання, характеристики, наукова складність, базова роль, дидактична досконалість, методичне забезпечення та виховний потенціал навчального матеріалу підручника;

– розроблено модель структурування змісту інтегративного підручника з української мови як іноземної, яка включає теоретичний та практичний блоки;

– подальшого розвитку набули положення теорії інтегративного підходу до навчання у вищій школі, основи підручникотворення та побудови підручника української мови як іноземної.

Однією з ділянок наукових досліджень є опрацювання теоретичних аспектів лінгводидактики як комплексної науки, що об'єднує методику навчання української мови та методику навчання іноземної мови, в межах якої виділяється методика навчання української мови як іноземної (УМІ). Актуальним завданням є створення різних методик навчання УМІ з метою практичного застосування результатів у процесі створення навчально-методичного забезпечення для українських закладів освіти за кордоном.

Наукові розробки з лінгводидактики й теорії інтегративного підручника активно апробовуються у наукових статтях І. Ключковської, О. Палінської та О. Туркевич, а також у прикладних проектах інституту, спрямованих на забезпечення освітніх потреб українського зарубіжжя.

О. Палінська,
науковий співробітник

Молоді наукові співробітники Г. Шміло та О. Туркевич

Перший навчальний посібник, укладений в МІОК, — книга М. Джури «Вивчаймо українську мову!». Це видання спрямоване на розвиток усного мовлення англійськомовних студентів. Результатом подальшого розвитку теорії інтегративного підручника є її практичне втілення у розробленні одномовного трирівневого підручника з української мови як іноземної «КРОК» (автори — О. Палінська, О. Туркевич) відповідно до рекомендацій Ради Європи щодо мовної освіти, які базуються на комунікативних принципах.

Інститут започаткував також серію збірників лінгвокраїнознавчих текстів, яку розпочинає збірник «Мандрівка Україною», призначений для студентів українознавчих студій завершального етапу вивчення української мови як іноземної.

На замовлення Посольства України у Російській Федерації працівники МІОК розробили проект навчальної програми з української мови та предметів українознавчого циклу для закордонних шкіл з українським етнопатриотичним компонентом.

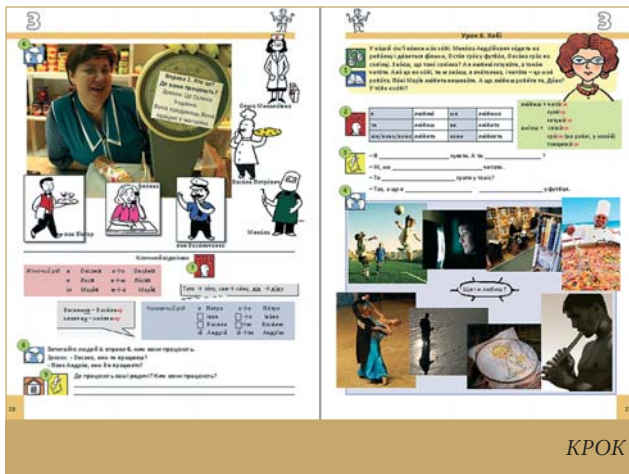
Вивчення новітньої еміграції — проект «Назустріч новій хвилі»

Оскільки пріоритетним напрямом наукових досліджень Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків із діаспорою визначив також сучасну еміграцію та її наслідки, ми започаткували та розвиваємо проект «Назустріч новій хвилі». Його мета — заохочення повернення українських мігрантів та допомога в успішній їх реінтеграції в українське середовище; сприяння захисту трудових мігрантів у соціально-економічній, політичній, нормативно-правовій, культурній та психологічній сферах; збереження національної ідентичності українських емігрантів четвертої хвилі у процесі їх адаптації в чужоземне середовище.

Українська еміграція набула сьогодні масового характеру. За різними оцінками, протягом останніх десяти років за кордон виїхало від 1,5 до 7 млн наших громадян. У зв'язку з цим МІОК включив до тематики наукового дослідження питання регулювання трудової міграції, дослідження причин та наслідків зростання міграційної активності українців, прояви нових демографічних, соціально-економічних, нормативно-правових, організаційно-інституціональних недоліків та ризиків, пов'язаних із трудовою еміграцією українців, вивчення існуючих і пошуку нових теорій та методів регулювання трудової міграції, досвіду регулювання трудової міграції іншими країнами. Надзвичайної важливості набувають дослідження та обговорення питання захисту прав трудових мігрантів та членів їхніх родин, повернення трудових мігрантів додому та успішної їх інтеграції в українське суспільство і власну родину. Зазначені напрями є об'єктом наукового дослідження О. П'ятковської — наукового співробітника МІОК, здобувача кафедри міжнародних економічних відносин Львівської комерційної академії у межах написання кандидатської дисертації на тему

О. П'ятковська,
науковий співробітник

«Участь України в регулюванні міжнародної трудової міграції».

Відтак одним із пріоритетних напрямів у дослідженні новітньої еміграції МІОК обрав питання вивчення ситуації дітей, що залишилися в Україні без опіки батьків, а також дітей, що виїхали за кордон разом із батьками. Інститут започаткував проект «Діти емігрантів про себе», координатором якого була Н. Гумницька. Проект був підтриманий Міжнародним фондом «Open Ukraine». Ми запропонували оригінальну методику дослідження стану (зокрема психо-емоційного) дітей емігрантів через безпосередній дитячий погляд на реальну ситуацію, в яку їх поставило життя. Для її реалізації була використана форма Міжнародного молодіжного конкурсу під назвою «Діти емігрантів про себе».

Н. Гумницька,
науковий співробітник

Аналіз думок дітей емігрантів дозволяє стверджувати, що сучасна еміграція, крім економічних, демографічних та інших проблем, породила два небезпечних явища, які вкладаються у поняття «соціальні сироти» та «національні сироти». Новітнє явище, що отримало назву «соціального сирітства», загрожує моральному здоров'ю нації, негативно впливає на психологічний стан підростаючого покоління українців, руйнує родини.

Застосований термін «національні сироти» стосується дітей, які разом із батьками опинилися на чужині. Ці діти і їхні батьки передусім потребують уваги з боку держави щодо створення умов для збереження ними національної ідентичності при адаптації у чужоземне середовище. Названі явища вже у недалекому майбутньому загрожують національній безпеці України. Обговорення зазначених негативних наслідків відбулося на «круглих столах» «Новітня еміграція: проблеми соціального і національного сирітства» у Львові, Києві, Тернополі, Ужгороді, Івано-Франківську, Харкові, Донецьку, Одесі на базі місцевих університетів. У «круглих столах» взяли участь близько півтисячі науковців (соціологів, психологів, юристів, педагогів, медиків), соціальних педагогів, психологів-практиків,

представників державних органів, органів місцевого самоврядування, духовенства, студентської молоді, соціальних служб, місцевих громад. Такий комплексний підхід до проблеми дав можливість обмінятися думками науковцям і всім, хто має стосунок до цієї важливої, багатоаспектної, багатofункціональної, міждисциплінарної суспільної проблеми. У ході професійних дискусій підтверджено наявність таких небезпечних явищ у суспільстві, як соціальне і національне сирітство, що виникли внаслідок трудової міграції; розроблено рекомендації для регулювання, попередження і пом'якшення негативних наслідків, пов'язаних із цими новітніми суспільними процесами (аномаліями). Матеріали «круглих столів» готуються для публікації у збірці «Новітня еміграція: проблеми соціального і національного сирітства».

Учасникам «круглих столів» були презентовані два видання «Діти емігрантів про себе», підтримані Фондом «Open Ukraine» і Посольством Королівства Норвегія в Україні.

У межах проекту «Відкриємо для України українську діаспору» інститут проводить дослідження внеску української діаспори у світову та європейську культуру; повернення визначних постатей і їхнього наукового та мистецького доробку в український контекст. Із цієї проблематики у 2009 р. було проведено дві міжнародні наукові конференції — «Іван Федченко-Чопівський: вчений і патріот» та «Василь Хмелюк: художник і поет».

«Круглий стіл», Одеса. Терезія Яценюк — голова Наглядової ради Фонду «Open Ukraine», Ірина Ключковська — директор МІОК, Оксана Міщук — учасниця «круглого столу», Василь Боєчко — начальник управління з питань закордонного українства Міністерства закордонних справ України

Перспективи досліджень

Відповідно до наукової тематики інституту існує потреба надалі розвивати такі напрями досліджень:

- проведення конгресів «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті» — для визначення стану наукового дослідження української діаспори;
- теоретична розробка принципів укладання програм та підручників з української мови як іноземної для різних типів навчальних закладів українського зарубіжжя;
- шляхи регулювання зовнішньої трудової міграції українців;
- комплексні наукові дослідження видатних постатей української діаспори.